

UAB

Universitat
Autònoma
de Barcelona

Facultat de
Ciències Polítiques
i de Sociologia

ACTUACIONS LOCALS A PROBLEMÀTIQUES SOCIALS

UN ESTUDI COMPARAT DE L'ÚS DE LES COMPETÈNCIES
MUNICIPALS EN EDUCACIÓ PER A FER FRONT A LA
SEGREGACIÓ ESCOLAR A REUS I LLEIDA

GRAU EN CIÈNCIA POLÍTICA I GESTIÓ PÚBLICA

TREBALL DE FI DE GRAU

RESUM EXECUTIU

Autora: Marina Anna Corrales Simón

Tutores: Mercè Cortina Oriol i Carolina Galais Gonzalez

Data: 17 de maig 2024

L'educació és considerada un pilar fonamental per a la garantia del benestar individual i col·lectiu, així com per a la igualtat d'oportunitats (Educagob, s.d.).

Tot i això, als centres escolars se'ls ha atribuït un rol cabdal en el manteniment de les posicions socials (Coleman, 1987; Bourdieu, 1988; Kliczowski, 2014).

Una part considerable dels experts defensen que la composició social agreujaria els desavantatges dels alumnes més vulnerables (Burke i Sass, 2013; Cañadell, 2015; Krüger, 2020; Reardon et al., 2022), però d'altres consideren que la segregació social no tindria efectes sensibles en l'alumnat.

La segregació escolar, és entesa com la distribució desigual de l'alumnat en els centres educatius del territori (Bonal i Cuevas, 2019) i reconeguda com un repte actual (Tarabini, 2018). Així, davant un dèficit en polítiques públiques dirigides a garantir condicions d'escolarització equilibrada i igualtat d'oportunitats l'escola esdevindria un espai de segregació i polarització social (Tarabini, 2018). Encara que el principi de subsidiarietat reconegui el paper preeminent del govern local en intervenir en problemàtiques socials (Bonet i Ubasart, 2010) la suficiència de competències locals en àmbit educatiu és qüestionada.

D'aquesta manera, la pregunta que guia la recerca és: *De quina manera Reus i Lleida han emprat les seves competències municipals en matèria educativa per fer front a la segregació escolar en centres d'educació primària obligatòria en el període 2019-2023?* Sent aquestes ciutats comparables pel que respecta a dades sociodemogràfiques, composició governamental i índexs de dissimilitud durant el període esmentat.

Així doncs, els objectius plantejats han estat explorar les configuracions competencials de l'administració pública en àmbit educatiu; entendre què és i quins debats s'han generat entorn de la segregació escolar (Murillo & Belavi, 2021; Reardon et al., 2022); identificar les polítiques públiques que tenien per objecte incidir-hi; i comparar les diferents estratègies de polítiques públiques que les localitats han dut a terme.

S'han explorat les lleis que defineixen el marc competencial educatiu a escala municipal i s'ha estudiat la situació de la segregació escolar a Catalunya, Reus i Lleida. Per a conèixer concretament les mesures desplegades s'ha realitzat una revisió documental dels plans desenvolupats i entrevistat a una experta de la

Fundació Bofill, una tècnica del Departament d'Educació, els exregidors de matèria educativa de Reus i Lleida, les tècniques de les seves Oficines Municipals d'Escolarització, i un tècnic de la secció de planificació educativa de la Paeria.

Per tal d'identificar les estratègies dels municipis, les actuacions s'han classificat segons les competències a les quals fèien referència. D'aquesta manera, el principal valor de la investigació rau en el fet d'haver documentat de manera exhaustiva les mesures dutes a terme en matèria de segregació escolar a Reus i Lleida, tasca que no s'havia fet fins al moment.

Com a resultat, s'ha observat que tot i el compliment de les mesures fonamentals i complementàries reconegudes per organitzacions d'experts (Fundació Bofill, 2021), les estratègies seguides divergeixen substancialment, la qual cosa podria deure's a com perceben la problemàtica i la seva capacitat d'intervenció (Rizvi i Lingard, 2010). Així doncs, Reus destaca pel desenvolupament d'activitats complementàries, una aposta en la línia de l'educació 360 que podria deure's al fet que el responsable en àrea educativa també ho fos en cultura. Per contra, Lleida s'ha bolcat en mesures de promoció i prestació d'activitats i serveis que contribueixen a la satisfacció i aspiracions de la comunitat veïnal, i la intervenció en el procés de matriculació mitjançant l'acompanyament a alumnat i famílies; una línia d'actuació marcada per la iniciativa i interpretació de les responsabilitats per part de les figures tècniques.

Aquests resultats denoten que l'estructura de l'administració pública i les aliances entre administracions condicionen la direcció de les estratègies d'intervenció, de manera que sovint les decisions no són preses per una motivació ideològica sinó per la distribució de les competències i els recursos disponibles.

D'aquesta manera, i observant l'evolució dels índexs de dissimilitud es valida la primera hipòtesi: *les administracions públiques municipals disposen d'un marge competencial suficient per implementar polítiques amb un impacte positiu mesurable sobre les dades de segregació escolar, tot i haver pogut seguir estratègies diferenciades d'intervenció*. Havent-se demostrat l'estratègia reusenca com la més efectiva i eficient en relació amb les dades publicades més recents (Síndic de Greuges, 2024). Tanmateix, es rebutja la segona hipòtesi, la qual plantejava que *les localitats no havien emprat de manera completa el ventall de*

competències disponible en matèria educativa. Ambdós municipis han fet ús comple del ventall de competències del que disposaven, encara que no de manera exhaustiva.

Finalment, cal incidir en el fet que la segregació escolar és una problemàtica social, no només educativa, de manera que les iniciatives que vetllen per una escolarització equilibrada no només afavoreixen la reducció dels efectes de la “motxilla” social, sinó que també contribueixen a la cohesió social i la minimització d’actituds racistes, meritocràtiques i aporofòbiques, arrel de creixents tensions i conflictes.

Referències

Bonal, X. i Cuevas, J. (2019) *Combatre la segregació escolar: de l’amença a l’oportunitat*. Fundació Jaume Bofill. Recuperat de <https://fundaciobofill.cat/uploads/docs/p/a/q/x/t/0/y/6/o/guiasegregacioescolar.pdf>

Bourdieu (1988) Bourdieu, P. “Las estrategias de conversión”. A Bourdieu, P. *La distinción*, pp.122-165. Madrid: Taurus.

Burke, M. i Sass, T. (2013) Classroom Peer Effects and Student Achievement *Journal of Labor Economics* 31:1, 51-82. Recuperat de <https://www-journals-uchicago-edu.are.uab.cat/doi/epdf/10.1086/666653>

Cañadell, R. (13 febrer 2015). El dret a escollir centre educatiu. *El diari de l’educació*. Recuperat de <http://diarieducacio.cat/el-dret-escollir-centre-educatiu/>

Carabaña, J. (2023) *La segregación social entre centros, un dudoso problema del sistema escolar*. Madrid: Fundación Europea Sociedad y Educación.

Coleman, J.S. (1987) “The Relations between School and Social Structure.” A *The Social Organization of Schools: New Conceptualizations of the Learning Process*, edited by Maureen T. Hallinan, 177–204. Boston, MA: Springer US. Recuperat de https://doi.org/10.1007/978-1-4899-0468-3_8

Educagob (s.d.) *Ley de Educación*. Recuperat de <https://educagob.educacionyfp.gob.es/lomloe/ley.html>

Fundació Bofill (2021) *Orientacions municipals per a reduir la segregació escolar: Quin és el problema i quines polítiques funcionen*. Recuperat de <https://fundaciobofill.cat/publicacions/orientacions-reduir-segregacio-escolar>

Kliczkowski (coord) (2014) *Polítiques educatives locals. El paper dels municipis en el nou context competencial i econòmic*. Informes Breus, nº50. Fundació Jaume

Bofill. Recuperat de https://fundaciobofill.cat/uploads/docs/z/y/p/g/7/b/w/a/i/ib-50-web_seg.pdf

Krüger, N. (2020) Efectos Compañero En Contextos Escolares Altamente Segregados. *Revista electrónica iberoamericana sobre calidad, eficacia y cambio en educación*, 18 (4) 171–196. Recuperat de https://revistas.uam.es/reice/article/view/reice2020_18_4_007/12568

Murillo, F. i Belavi, G. (2021). Differential Impact of School Segregation in the Performance of Native and Non-Native Students in Spain. *Journal of New Approaches in Educational Research*, 10(1), 85-100. doi:<http://dx.doi.org/10.7821/naer.2021.1.559>

Reardon, S.F., Weathers, E.S., Fahle, E.M., Jang, H., i Kalogrides, D. (2022). Is Separate Still Unequal? New Evidence on School Segregation and Racial Academic Achievement Gaps. *CEPA Working Paper* No.19-06. Recuperat de Stanford Center for Education Policy Analysis: <http://cepa.stanford.edu/wp19-06>

Rizvi, F i Lingard, B. (2010) *Globalizing Education Policy*. Londres: Routledge

Síndic de Greuges (2024). *La segregació escolar a Catalunya. Informe de progrés sobre el desplegament del decret 11/2021*. Recuperat de https://serveiseducatiu.xtec.cat/baixllobregat5/wp-content/uploads/usu1180/2024/01/Informe-seguiment-PSE-Decret-11_21_cat.pdf

Tarabini, A. (Dir.) (2018) *Les aliances Magnet: innovació per combatre la segregació escolar*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill